00355692

ឯកសារ/N: D 180/2

នៅចំពោះមុខការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ឯកសារបានថតចម្លងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម
CERTIFIED COPY/COPIE CERTIFIÉE CONFORME
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ នៃការបញ្ជាក់ (Certified Date/Date de certification) 26 / 01 / 2010
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: SANN RADA

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស៊ើ

ដាក់ជូន: ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

ភាគីដាក់ឯកសារ: សហមេធាវីការពារក្តីរបស់អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ និង លោក នួន ជា

កាលបរិច្ឆេទដាក់ឯកសារ: ថ្ងៃទី ២៤ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៩

ភាសាដើម: ភាសាអង់គ្លេស

សាធារណៈ
PUBLIC

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដែលស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សម្ងាត់ 26/01/2010

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ កសចស:

ប្រភេទចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ:

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់បណ្តោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

ឯកសារដើម
ORIGINAL DOCUMENT/DOCUMENT ORIGINAL
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ ទទួល (Date of receipt/Date de reception): 24 / 07 / 2009
ម៉ោង (Time/Heure): 14:30
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: UCH ARUN

ចម្លើយតបរួមរបស់មេធាវីការពារក្តីទៅនឹងសំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទាក់ទងនឹងវិក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ

ដាក់ឯកសារដោយ៖

សហមេធាវីរបស់អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ

លោក ផាត់ ពៅស៊ាង

កញ្ញា Diana ELLI, QC

សហមេធាវីរបស់លោក នួន ជា

លោក សុន អរុណ

លោក Michiel PESTMAN

លោក Victor KOPPE

ចែកចាយជូន៖

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

លោក យូ ប៊ុនឡេង

លោក Marcel LEMONDE

សហព្រះរាជអាជ្ញា:

អ្នកស្រី ជា លាង

លោក Robert PETIT

មេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីគ្មានតំណាងទាំងអស់

00355693

ឯកសារ: D180/2

I. សេចក្តីផ្តើម និង ការទាមទារ

1. នៅថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៩ សហមេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានដាក់ "សំណើរបស់សហមេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស្នើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ("សំណើ")[1] ។

2. មេធាវីការពាររបស់ អៀង ធីរិទ្ធ និង នួន ជា សូមច្រានចោលសំណើនេះ និង "សូមដាក់ចម្លើយតបរួមទៅនឹងសំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស្នើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ" ។

III. អំណះអំណាង I-ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចស្នើសុំបន្ថែមបទល្មើសថ្មីបានឡើយ

៣.១ បទដ្ឋានច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ

3. វិធាន ៥៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលនៅពេលនេះនៅតែពាក់ព័ន្ធ ចែងថា:

(២) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេតតែអង្គហេតុណាដែលមានចែងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម ។

(៣) ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបសួរ ប្រសិនបើមានលេចចេញអង្គហេតុថ្មី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវជូនព័ត៌មានដល់សហព្រះរាជអាជ្ញា លើកលែងតែអង្គហេតុនោះជាស្ថានទម្ងន់ទោសនៃអង្គហេតុដែលមានកំណត់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានដែលមានស្រាប់។ កាលណាអង្គហេតុថ្មីនេះត្រូវបានបញ្ជូនទៅឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតគ្មានអំណាចធ្វើការស៊ើបអង្កេតអំពីអង្គហេតុថ្មីនោះបានឡើយ លុះត្រាតែទទួលបានដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមពីសហព្រះរាជអាជ្ញា។

(៥) ក្នុងការដឹកនាំកិច្ចស៊ើបសួរ សហចៅក្រមស៊ើបសួរអាចចាត់វិធានការស៊ើបសួរដែលនាំទៅរកការបង្ហាញការពិត ដោយអនុលោមតាមច្បាប់។ ក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវដឹកនាំកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនាគតិ ទោះបីជាភស្តុតាងដែលនឹងរកបាននោះជាភស្តុតាងដាក់បន្ទុក ឬ ភស្តុតាងដោះបន្ទុកក៏ដោយ។ [...] ។

[1] សំណើរបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស្នើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ D180 ។ មេធាវីការពារក្តីត្រូវបានជូនដំណឹងពីឯកសារនេះនៅថ្ងៃទី៨ ខែកក្កដា ២០០៩។

4. វិធាន ៤៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា "ការចោទប្រកាន់ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ អាចធ្វើឡើងបានតាមការផ្តួចផ្តើមគំនិតរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាតែប៉ុណ្ណោះ ទោះបីជាការសម្រេចចិត្តដោយឯកឯង ឬ ដោយផ្អែកតាមពាក្យបណ្តឹងក៏ដោយ។

៤.២ សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

5. អង្គហេតុរបស់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ គឺជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការស៊ើបសួររបស់ កសចស ហើយ ភាគីអាចស្នើសុំឲ្យកសចសបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើអង្គហេតុ តាមរយៈសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ។ អំណាចស៊ើបសួររបស់ កសចស ត្រូវបានដាក់កម្រិតចំពោះតែអង្គហេតុណាដែលមានចែងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរតែប៉ុណ្ណោះ ដូចមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៥៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ វិធាន ៤៩ ចែងថា មានតែសហព្រះរាជអាជ្ញាទេដែលកំណត់អំពីបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវចោទប្រកាន់មកលើជនត្រូវចោទ ហើយការចោទប្រកាន់បែបនេះ "អាចត្រូវបានផ្តួចផ្តើមគំនិតដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាតែប៉ុណ្ណោះ"។ អាស្រ័យហេតុនេះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចស្នើសុំ កសចស ដើម្បីស៊ើបសួរអង្គហេតុណាដែលមិនបានបង្កើតជាបទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរឡើយ។

6. ចំពោះបញ្ហានោះ ប្រសិនបើ កសចស ឬ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានបំណងថា ជនត្រូវចោទត្រូវតែចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋជាច្រើនទៀត លើសពីបទឧក្រិដ្ឋបច្ចុប្បន្នដែលមានកំណត់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរ វិធីដ៏សមរម្យបំផុតនោះគឺត្រូវជូនដំណឹងដល់កសពអំពីសំណើបែបនេះ ដើម្បីឲ្យការិយាល័យនេះសម្រេចថាតើដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរបន្ថែមអនុលោមតាមវិធាន ៥៥(៣) ឬ មិនដាក់ ។

7. លុះត្រាតែ និងរហូតដល់ កសព ដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែម កសចស ពុំមានអំណាចដើម្បីស៊ើបអង្កេតបទឧក្រិដ្ឋបន្ថែមដែលស្នើឡើងដោយសំណើនេះឡើយ ។

IV. អំណះអំណាង II- ពុំមានយុត្តាធិការដើម្បីចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋនៃការឃាត់ខ្លួនដោយបំពាន

៤.១ បទដ្ឋានច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ

00355695

8. មាត្រា ៥ នៃច្បាប់បង្កើត អវតក ចែងថា:[2]

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានអំណាចវិនិច្ឆ័យទោសជនសង្ស័យទាំងឡាយ ដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩។

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិដែលគ្មានអាជ្ញាយុកាល គឺអំពើណាមួយដូចខាងក្រោម ដែលវាយប្រហារជាទូទៅ ឬ ជាដោយមានការរៀបចំប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិលដោយមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬ សាសនាណាមួយ ដូចជា:

- ការធ្វើមនុស្សឃាត
- ការសម្លាប់រង្គាល
- ការធ្វើឲ្យទៅជាទាសករ
- ការនិរទេស
- ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង
- ការធ្វើទារុណកម្ម
- ការរំលោភលើផ្លូវភេទ
- ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬ សាសនា
- អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត

9. មាត្រា ១ នៃច្បាប់បង្កើត អវតក ចែងថា:

ច្បាប់នេះរៀបចំឡើងក្នុងគោលបំណងវិនិច្ឆ័យទោសមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ការរំលោភទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិនិងទម្លាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំងការរំលោភលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី ១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ ។

និងមាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងចែងថា:[3]

---

[2] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឲ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (“**ច្បាប់បង្កើតអវតក**”)៕

[3] កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជានូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (“**កិច្ចព្រមព្រៀង**”) អនុម័តនៅថ្ងៃទី៦ មិថុនា ២០០៣។

គោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ គឺកំណត់អំពីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភទៅលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ការរំលោភទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌ និង ទម្លាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំងការរំលោភលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ ហើយបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩។ ក្នុងចំណោមប្រការផ្សេងទៀត កិច្ចព្រមព្រៀងនេះផ្តល់មូលដ្ឋាន គតិយុត្តិយុត្ត និងបែបបទសម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការនេះ។

10. មាត្រា ២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងចែងថា:

កិច្ចព្រមព្រៀងនេះទទួលស្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានយុត្តាធិការលើរឿងក្តី ដូចដែលបានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឲ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីកាត់សេចក្តីនូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ [...] ។

11. មាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងដែលនៅតែពាក់ព័ន្ធ ចែងថា:

នីតិវិធីត្រូវស្របជាមួយច្បាប់កម្ពុជា [...] ។

12. មាត្រា ១៣ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងដែលនៅតែពាក់ព័ន្ធ ចែងថា:

សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៤ និង ១៥ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ត្រូវតែបានគោរពនៅទូទាំងដំណើរនៃការជំនុំជម្រះក្តី។ សិទ្ធិបែបនេះជាពិសេសរួមមានសិទ្ធិទទួលបាននូវសវនាការមួយត្រឹមត្រូវ និងជាសាធារណៈ [...] ។

13. មាត្រា ៧(១) នៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមដែលនៅតែពាក់ព័ន្ធ ចែងថា:

សម្រាប់គោលបំណងនៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈនេះ "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ" មានន័យថាជាអំពើណាមួយខាងក្រោមដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារជាទូទៅ ឬដោយមានការរៀបចំប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល ដោយដឹងអំពីការវាយប្រហារបែបនេះ៖

[...]

(១) ការធ្វើអោយបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំ

[...]

14. អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៥ ថា:

គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើស ស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬអន្តរជាតិ ក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះ មិនត្រូវដាក់ទោសឱ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលអនុវត្តក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ ។ ប្រសិនបើក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសហើយ ច្បាប់បានបញ្ញត្តិឱ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន នោះជនល្មើសត្រូវទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការដាក់ទោសស្រាលនេះ។

៤.២ សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

<u>៤.២.១ បទឧក្រិដ្ឋដែលស្នើសុំឱ្យស៊ើបសួរស្ថិតនៅក្រៅយុត្តាធិការរបស់អ.វ.ត.ក</u>

15. មេធាវីការពារសូមដាក់ជូនថាឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំមិនស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ទេ ហេតុដូច្នេះ សំណើនេះត្រូវតែបដិសេធចោល។

16. សំណើនេះបានធ្វើការអះអាងដូចខាងក្រោម:

> សរុបសេចកក្តីមក ការបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំបង្កើតជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ នៅពេលបទល្មើសនេះត្រូវបានគេប្រព្រឹត្តក្នុងលក្ខណ:ជាទូទៅ ឬស៊ីចង្វាក់គ្នា ហើយការហាមឃាត់មិនអោយឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ បង្កើតបានជាវិធានដែលត្រូវតែអនុវត្ត *(jus cogens)* ដែលនាំឱ្យមានកាតព្វកិច្ចសម្រាប់ជនគ្រប់រូប *(Erga Omnes)* ក្នុងការកាត់សេចក្តី។ អាស្រ័យហេតុនេះ តាមរយ:ការិយាល័យចៅក្រមស៊ើបអង្កេត តុលាការនេះមានភារកិច្ចក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ដើម្បីស៊ើបអង្កេតនូវការកើតឡើងនៃឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ក្នុងអំឡុងពេលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[4]។

17. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីភ្លេចនៅទីនេះថា មានភាពខុសគ្នារវាងច្បាប់នៅថ្ងៃនេះ និងច្បាប់នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃយុត្តាធិការពេលវេលារបស់តុលាការនេះ ឧទាហរណ៍ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ។ ខណ:ផ្តល់អំណះអំណាងថា បទឧក្រិដ្ឋថ្ងៃនេះស្ថិតនៅក្រោមក្រុមនៃបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ឬគ្រាន់តែជា វិធានដែលត្រូវតែអនុវត្ត (jus cogens) សំណើនេះមិនបានផ្តល់ទឡ្ហីករណ៍ទាក់ទងនឹងអំឡុងពេលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយទឡ្ហីករណ៍បែបនេះក៏មិនអាចបង្ហាញដែរ។

18. គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពតម្រូវឱ្យមានការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋមួយ គឺត្រូវតែផ្អែកលើបទដ្ឋានច្បាប់ដែល(១)មាននៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស (*Nullum crimen sine lege:* គោលការណ៍

---

[4] សំណើ កថាខណ្ឌ ៧ ។

00355698

គ្មានទោសបើគ្មានច្បាប់ចែង), (២) ដែលអាចយល់ដោយបុគ្គលដែលស្វែងរកដំណោះស្រាយពីច្បាប់នោះ និង(៣) ប្បញ្ញត្តិយ៉ាងច្បាស់ដែលអាចបង្កលទ្ធភាពឱ្យមានការចោទប្រកាន់ និងដាក់ទណ្ឌកម្មដែលអាចប្រមើលឃើញបាន (វិធានពិតប្រាកដ-Lex certa)[5]។ មាត្រា ១៥(១) នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និង សិទ្ធិនយោបាយ ដែលអាចអនុវត្តដោយផ្ទាល់ចំពោះដំណើរការនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក តាមរយៈមាត្រា ១៣ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង ចែងថាៈ

> គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះអំពើ ឬ ការខកខានណាមួយដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ នៅពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះឡើយ។

19. ដើម្បីអាចឱ្យអនុវត្តបាននៅចំពោះ អ.វ.ត.ក បទឧក្រិដ្ឋ[6]ៈ

ក. ត្រូវតែមានចែងនៅក្នុងច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក ។

ខ. ត្រូវតែបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដោយក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ។

គ. បង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃយុត្តាធិការពេលវេលារបស់តុលាការនេះ ។

ឃ. ត្រូវតែបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដោយអនុសញ្ញាអន្តរជាតិមួយដែលអាចអនុវត្តបានដោយផ្ទាល់ចំពោះដំណើរការនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក

<u>៤.២.២ បទឧក្រិដ្ឋនេះមិនមានចែងនៅក្នុងច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក</u>

៤.២.២.១ ឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំមិនបានចែងនៅក្នុងច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក នោះទេ

20. ឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំមិនបានបញ្ចូលនៅក្នុងច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក ហើយក៏មិនបានរាយឈ្មោះថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនៅក្នុងមាត្រា ៥ ឬ នៅផ្នែកដទៃទៀតនៃច្បាប់នេះដែរ។ សម្រាប់មូលហេតុនេះ សំណើនេះស្ថិតនៅក្រៅយុត្តាធិការរបស់ អវតក ហើយត្រូវតែបដិសេធចោល។

៤.២.២.២ ច្បាប់បង្កើត អវតក មានអាទិភាពលើកិច្ចព្រៀមព្រៀង

---

[5] W.N. Ferdinandusse, ការអនុវត្តនីតិព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដោយផ្ទាល់នៅក្នុងតុលាការជាតិ (២០០៦) ទំព័រ ២២៣ ។

[6] សូមមើលមាត្រា ១ នៃច្បាប់បង្កើត អ.វ.ត.ក និង មាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង ។

21. សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរនេះអះអាងថា កិច្ចព្រមព្រៀងមានអាទិភាពលើច្បាប់បង្កើត អវតក[7] សម្រាប់ការអះអាងនោះ អំណះអំណាងគឺថា កិច្ចព្រមព្រៀងមានអាយុចំណាស់ជាង ហេតុដូច្នេះ សាកសមទទួលសិទ្ធិបុរិមាលើច្បាប់បង្កើត អវតក ដែលត្រូវបានពង្រាងនៅពេលក្រោយ។ សំណើនេះអះអាងពីការពឹងផ្អែកលើ "គោលការណ៍ច្បាប់កើតមុន (*Lex prior*)"[8]។ គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ដែរនោះ ប្រភពដែលប្រើនៅក្នុងសំណើបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់នូវគោលការណ៍ដែលមានអាទិភាព គឺមិនមានគោលការណ៍ *Lex prior* នោះទេ តែជាគោលការណ៍ច្បាប់កើតក្រោយ (*lex posterior derogat legi priori)* ទៅវិញទេ ដែលមានន័យផ្ទុយស្រឡះពីអំណះអំណាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជាពិសេសច្បាប់កើតក្រោយមានអធិកភាពលើច្បាប់កើតមុន[9]។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ខណៈមានវិសោធនកម្មជាច្រើនត្រូវបានអនុម័តទៅលើច្បាប់បង្កើត អវតក នៅឆ្នាំ២០០៤ ក៏ពុំមានការផ្លាស់ប្តូរបទប្បញ្ញត្តិស្តីអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិដែរ។ អ្វីដែលមេធាវីការពារក្តីដឹង គឺពុំមានការលើកឡើងនៅដំណាក់កាលនោះ ពីការដាក់បញ្ចូលឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនទេ។

---

[7] សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ កថាខណ្ឌ ១១-១៤ បានគូសបញ្ជាក់ថាកិច្ចព្រមព្រៀងមានអធិកភាពលើច្បាប់បង្កើត អវតក ទាក់ទងនឹងអវត្តមាននៃធាតុផ្សំនៅក្នុងមាត្រា ៧(១) នៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម ដែលធាតុផ្សំរបស់វាមានវត្តមាននៅក្នុងច្បាប់បង្កើត អវតក។ អំណះអំណាងដូចគ្នាដែលបានបញ្ជាក់នៅទីនេះទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ហើយក៏បានលើកឡើងពីលិខិតុបករណ៍ច្បាប់មួយណា ដូចជាច្បាប់បង្កើត អវតក ឬ កិច្ចព្រមព្រៀង អាចអនុវត្តបានចំពោះការពិភាក្សាលើធាតុផ្សំ។ បន្ថែមពីលើនេះ ការដែលថាមាត្រា ៣ នៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈរបស់ ICTY តម្រូវនូវធាតុផ្សំបែបនេះ មានន័យថា អវត្តមាននៃធាតុផ្សំបែបនេះ មិនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅអម្លុងឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ នោះទេ។ សូមមើល K. Khan & R. Dixon, *Archbold* តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ(២០០៥) ទំព័រ ៦៣០ ដែលលើកឡើងថា ប្រតិភូរបស់រដ្ឋខ្វែងយោបល់ថាតើត្រូវបញ្ចូល ឬ មិនបញ្ចូលធាតុផ្សំនៃមាត្រា ៧ នៃច្បាប់លក្ខន្តិកៈរបស់ ICTY ។ ការថ្លែងនៅកថាខណ្ឌ ១៧ នៃសំណើដែលថា ធាតុផ្សំនឹងធ្វើឲ្យបរាជ័យលើគោលបំណងរបស់កិច្ចព្រមព្រៀង ក៏ពុំមានទម្ងន់ដែរ គឺមិនត្រឹម និងមិនពាក់ព័ន្ធ។ គោលបំណងរបស់កិច្ចព្រមព្រៀងមិនបានគ្របដណ្តប់លើធាតុផ្សំដែរ ហើយទឡ្ហីករណ៍បែបនេះក៏មិនត្រូវបានលើកឡើងដែរ ហើយសំខាន់ជាងនេះទៅទៀត ការអនុវត្តច្បាប់បង្កើតអវតក មិនត្រូវពឹងផ្អែកលើគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងដែរ។ ក្នុងការបកស្រាយអំពីខ្វះខាតនៃធាតុផ្សំនេះ គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យ (*in dubio pro reo*) ត្រូវតែបានពិចារណា។ សូមមើលខាងក្រោម ។

[8] សំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី កថាខណ្ឌ ១១ ។

[9] មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី៥៨ ILC 58th Session, A/CN.4/L.682, Martti Koskenniemi, "ការបែកបាក់នៃច្បាប់អន្តរជាតិ: ភាពលំបាកកើតចេញពីការចែកមែកធាង និង ការរីកដុះដាលនៃច្បាប់អន្តជាតិ (Diversification and Expansion of International Law) ថ្ងៃទី ៤ ខែ មេសា ២០០៦ កថាខណ្ឌ ២២៥ និង ២៤៣។ សូមមើលផងដែរ Malcolm Shaw "នីតិសាធារណៈអន្តរជាតិ (២០០៦) ទំព័រ ១១៦ ។

អាស្រ័យហេតុនេះ អំណះអំណាងនេះមិនអាចធានាថា កិច្ចព្រមព្រៀងមានអាទិភាពជាងបានទេ បើឈរលើមូលដ្ឋាននេះ ហើយប្រសិនបើ កសចស ពិចារណាលើអំណះអំណាងនៃភាពអាចអនុវត្តបាននៃ *Lex prior* ឲ្យបានស៊ីជំរៅ នោះគេអាចនិយាយបានថាច្បាប់បង្កើត អវតក ដំបូងត្រូវបានអនុម័ត រួចហើយកាលពីឆ្នាំ២០០១ មុនការអនុម័តកិច្ចព្រមព្រៀងទៅទៀត។ ហេតុដូច្នេះ បទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់បង្កើត អវតក ដំបូង ត្រូវតែមានអាទិភាព ហើយមិនបានបញ្ចូលបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្ម នៃការបាត់ខ្លួនទេ។ ដូចគ្នានេះដែរ ការអះអាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលថា[10] ច្បាប់បង្កើត អវតក មិនស្របជាមួយគោលបំណងរបស់កិច្ចព្រមព្រៀង គឺពុំមានទម្ងន់ ហើយក៏មិនអាចអះអាងថាពិតដែរ ដោយសារការបញ្ចូលឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំមិនអាចត្រូវបានពិចារណាថាបង្កើតបាន ជាផ្នែកនៃគោលបំណងរបស់កិច្ចព្រមព្រៀង ហើយម្យ៉ាងវិញទៀត ការអនុវត្តច្បាប់បង្កើត អវតក មិនពឹងផ្អែកលើគោលបំណងរបស់កិច្ចព្រមព្រៀងដែរ ។

22. ដោយសារតែ កសចស ខ្លួនឯងបានពិចារណាយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុង"ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញស៊ើបសួរ" ថា ខ្លួនទទួលបានអំណាចពីច្បាប់បង្កើត អវតក[11]។ នៅក្នុងការសម្រេចអំពីដែនកំណត់អំណាចរបស់ខ្លួននៅក្នុងដីកាសម្រេចនេះ កសចស យោងយ៉ាងច្រើនទៅលើច្បាប់បង្កើត អវតក ហើយមិនបានយោងទៅលើកិច្ចព្រមព្រៀងទេ។ ចំនុចនេះក៏បានបញ្ជាក់ថា ច្បាប់បង្កើត អវតក មានអាទិភាពលើកិច្ចព្រមព្រៀង។

23. បន្ថែមពីលើនេះ មេធាវីការពារសូមសន្និដ្ឋានថា "នៅពេលមានការទទួលស្គាល់ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជានិច្ចជាកាល ច្បាប់ដែលផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ច្រើនបំផុតដល់ជនជាប់ចោទ ត្រូវតែអនុវត្ត"[12] អនុលោមតាមគោលការណ៍វិមតិសង្ស័យ (*in dubio pro reo*) ឲ្យតែច្បាប់ ឬវិធាននោះ អាចត្រូវបានគេបកស្រាយយ៉ាងត្រឹមត្រូវ តាមវិធីសាស្ត្រពីរ ឬបីបែប នោះការបកស្រាយដែលផ្តល់អត្ថ

[10] សំណើ កថាខណ្ឌ ១២ អក្សរក្នុងលេខយោងទី ៣៤ ។

[11] ដីកាសម្រេចរបស់ កសចស លើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ មេសា ២០០៩ ឯកសារលេខ . D158/5, កថាខណ្ឌ ៨។

[12] របាយការណ៍របស់ ILC នៅមហាសន្និបាតលើកទី២៨ ឯកសារ No. A/31/10 (1976) ទំព័រ ៨៩ ។

ប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទត្រូវតែជ្រើសរើស[13]។ គោលការណ៍នេះក៏តម្រូវឲ្យមានការអនុវត្តនូវច្បាប់បង្កើត អវតក ជាងកិច្ចព្រមព្រៀងដែរ។

24. បន្ថែមពីលើនេះ គោលការណ៍ច្បាប់ពិសេស (*lex specialis*) តម្រូវថាច្បាប់ពិសេសមានអធិកភាពលើច្បាប់ទូទៅ *(lex general)*[14]។ ដូចបានលើកឡើងដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីខ្លួនឯង "ច្បាប់បង្កើត អវតក ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីអនុវត្តបទបញ្ញត្តិនានាដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀង"[15]។ ការអនុវត្តគោលការណ៍ *lex general* មានន័យថាច្បាប់បង្កើត អវតក មានអាទិភាពលើការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀង។

25. ជាចុងក្រោយ កិច្ចព្រមព្រៀងខ្លួនឯងចែងថា ច្បាប់បង្កើត អវតក មានអាទិភាពលើកិច្ចព្រមព្រៀង មាត្រា ២(១) ចែងថា:

> កិច្ចព្រមព្រៀងនេះទទួលស្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានយុត្តាធិការលើរឿងក្តី ដូចដែលបានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការ ដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ [...] ។

26. ហើយមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងចែងថា "នីតិវិធីត្រូវស្របជាមួយច្បាប់កម្ពុជា ឧទាហរណ៍ ស្របជាមួយច្បាប់បង្កើត អវតក ។

៤.២.២.៣ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរ យោងតែច្បាប់បង្កើត អវតក ប៉ុណ្ណោះ

---

[13] សូមមើល See K. Khan & R. Dixon, *Archbold* តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ(២០០៥) ទំព័រ១៦៥។ ឧទាហរណ៍ គោលការណ៍នេះ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយរឿងក្តី អយ្យការតទល់ជាមួយ *Akayesu* សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២ ខែកញ្ញា ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ៣១៩ ខណៈដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរបស់ ICTR បានសម្រេចថា "ដោយសារតែគោលការណ៍ទូទៅរបស់ច្បាប់ចែងថា នៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ការបកស្រាយដែលផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ ត្រូវតែជ្រើសរើស"។

[14] មហាសន្និបាតរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ILC 58th Session, A/CN.4/L.682, Martti Koskenniemi, "ការបែកបាក់នៃច្បាប់អន្តរជាតិ: ភាពលំបាកកើតចេញពីការចែកមែកធាង និង ការរីកដុះដាលនៃច្បាប់អន្តជាតិ (Diversification & Expansion of International Law) ថ្ងៃទី ៤ ខែ មេសា ២០០៦ កថាខណ្ឌ ៥៦។ សូមមើលផងដែរ Malcolm Shaw "នីតិសាធារណៈអន្តរជាតិ (២០០៦) ទំព័រ ១១៦ ។ K. Khan & R. Dixon, *Archbold* តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (២០០៥) ទំព័រ ១៦៨។

[15] សំណើ កថាខណ្ឌ ១១។

27. ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរ គូសបញ្ជាក់ថា ឯកសារនេះយោងតែច្បាប់បង្កើត អវតក និងមិនយោងកិច្ចព្រមព្រៀងទេ[16]។ សហព្រះរាជអាជ្ញា គឺជាអ្នកសម្រេចថាតើបទឧក្រិដ្ឋមួយណា ដែលត្រូវចោទប្រកាន់មកលើជនត្រូវចោទ[17]។ កិច្ចស៊ើបសួររបស់ កសចស ត្រូវបានដាក់កម្រិត ត្រឹមតែអង្គហេតុ ដែលមានចែងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរតែប៉ុណ្ណោះ។ ហេតុដូច្នេះ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរក៏ត្រូវបានដាក់កម្រិតដោយឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមាន ចែងនៅក្នុងច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញផងដែរ។ ហេតុដូច្នេះ ការអនុវត្តឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមិន មែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់បង្កើត អវតក ត្រូវស្ថិតនៅក្រៅអំណាចរបស់ កសចស ។

<u>៤.២.៣ ឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦</u>

28. ដើម្បីអាចចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទនៅចំពោះ អវតក ពីបទឧក្រិដ្ឋដែលមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃ ច្បាប់បង្កើត អវតក ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិបាន បទឧក្រិដ្ឋកម្មនេះត្រូវតែបញ្ចូលទៅក្នុង ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ដែលអាចអនុវត្តបានក្នុងអំឡុងពេលយុត្តាធិការនៃពេលវេលារបស់អង្គជំនុំ ជម្រះវិសាមញ្ញ ដែលច្បាប់នោះគឺក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនេះមិនបានយោង ទៅលើបទឧក្រិដ្ឋបែបនេះ ហើយដើមបណ្ដឹងរដ្ឋវេណីក៏មិនបានចោទប្រកាន់ដែរ។

៤.២.៤ ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅចន្លោះពីឆ្នាំ ៧៥-៧៩ នោះទេ

---

[16] ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងអោយស៊ើបសួរ ទំព័រ ១ ចែងថា:

"យើង, សហព្រះរាជអាជ្ញានៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា:

- បានឃើញច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការ ដើម្បីកាត់សេចក្ដីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបាន ប្រព្រឹត្តក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ ។
- បានឃើញវិធានផ្ទៃក្នុងសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ២២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៧ ។
- បានឃើញសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ០០២ ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៦ នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជា ។
- [...]"

[17] វិធាន ៥៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ។

29. សំណើសុំសំអាងទៅលើលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមដើម្បីបញ្ជាក់ថា ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំបង្កទៅជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ សំណើនេះលើកឡើងថា:

ជាលទ្ធផល គោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិបានចែងយ៉ាងច្បាស់ថា ការប្រព្រឹត្តជាទូទៅ និងជាប្រព័ន្ធនៃការបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ[18]។

30. ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃយុត្តាធិការពេលវេលារបស់សាលាក្តីនេះ ហើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់ ក៏មិនបានជជែកតវ៉ាចំនុចនេះនៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៨ នៃ សំណើរបស់ខ្លួនដែរ។ ក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមិនបានរាប់បញ្ចូលការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំនោះទេ។

31. សំណើសុំនោះច្រឡំអង្គហេតុដែលថា កាលពីមុន ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ហើយលក្ខខណ្ឌចាំបាច់នោះគឺ វាត្រូវតែជាផ្នែកនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ ដើម្បីអាចអនុវត្តបាននៅចំពោះមុខអវតក។ ប្រភពទាំងឡាយដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងអក្សរក្នុងលេខយោងទី ២៦ អាចបញ្ជាក់ថា ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ប៉ុន្តែ ខកខានមិនបានលើកឡើងថា នេះជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀនទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលសាស្ត្រាចារ្យ Cassese បដិសេធយ៉ាងច្បាស់លាស់[19] ហើយដែលចំនុចនេះគឺជាករណីក្នុងចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ - ១៩៧៩ រួចទៅហើយ។

32. សំណើសុំយោងទៅលើលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមសម្រាប់អំណះអំណាងនេះ។ ប៉ុន្តែ មូលដ្ឋានសម្រាប់ អវតក គឺច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក មិនមែនលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមនោះទេ ហើយសំណើសុំនោះមិនបានបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់លាស់ថាហេតុអ្វីបានជា កសចស គួរតែសំអាងឯកសារច្បាប់របស់តុលាការផ្សេងជំនួសឲ្យច្បាប់បង្កើត អវតក ទៅវិញនោះ។ ប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៧(១)(ឈ)[20] នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមក៏មិនឆ្លុះបញ្ចាំងពីច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះដែរ ដែលយ៉ាងហោចណាស់ក៏ក្នុងអំឡុងយុត្តាធិការ អវតក ដូចដែល

---

[18] សំណើសុំ កថាខណ្ឌទី ៥ ។

[19] Antonio Cassese *ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ* (២០០៣) ទំព័រ ៨០ & ៩៤ ។

[20] អក្សរក្នុងលេខយោងទី ៩ នៃសំណើសុំបានសំអាងទាំងភាន់ច្រឡំទៅលើគ្រា ៧(១)(ជ) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម ។

Antonio Cassese បានបញ្ជាក់ ដោយគាត់ពន្យល់ថា មាត្រា ៧(១)(ឈ) "ការបាត់ខ្លួនមនុស្ស ដោយបង្ខំ" មិនមែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ[21]។

33. ប្រភពទីពីរ ដែលគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់របស់ខ្លួនថា ការបាត់ខ្លួនបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅ អវតក គឺជាសេចក្តីប្រកាសស្តីពីការការពារគ្រប់មនុស្សទាំងអស់ពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ[22]។ នៅក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ សេចក្តីប្រកាសមិនមែនជាលិខិតុបករណ៍ចងកាតព្វកិច្ច ហើយមិនបង្កើតបានជាប្រភពនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលអាចពង្រីកការអនុវត្តលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូមមក អវតក នោះទេ។

34. ចំណែកនៅក្នុងលេខត្រង់អក្សរយោងចុងទំព័រទី ២៣ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជជែកតវ៉ាថា "[បើទោះបីជា] ការទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិនៃច្បាប់មនុស្សជាតិលេចឡើងនៅក្នុងអំឡុងសតវត្សទី ២០ ក៏ដោយ ក៏ការប្រមូលដាក់ជាច្បាប់តែមួយ បានកើតឡើងជាដំបូងនៅក្នុងធម្មនុញ្ញនៃតុលាការសឹកអន្តរជាតិ នូរ៉ឹមប៊ឺក [...]"។ លេខត្រង់អក្សរយោងចុងទំព័រទី ២៤ សំអាងទៅលើសាលក្រមនូរ៉ឹមប៊ឺក។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំមិនបានបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅចំពោះមុខតុលាការនូរ៉ឹមប៊ឺក ដែលបានបង្ហាញដោយរឿងក្តីរបស់អគ្គមេបញ្ជាការប្រចាំការនៅសមរភូមិជនជាតិអាល្លឺម៉ង់ឈ្មោះ Wilhelm Keitel ដែលពីរឿងក្តីនោះ គេអាចទាញបានថា នៅពេលនៃសវនាការនូរ៉ឹមប៊ឺក ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំនៅមិនទាន់ក្លាយជាផ្នែកមួយនៃទស្សនៈរបស់ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅឡើយទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ Keitel ត្រូវបានផ្តន្ទាទោសពីបទឧក្រិដ្ឋកម្ម សង្គ្រាម[23]។

35. នៅក្នុងលេខត្រង់អក្សរយោងចុងទំព័រទី ២៤ សំណើសុំនោះច្រឡំទស្សនៈទាននៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងសិទ្ធិមនុស្ស។ ក្នុងខណៈដែល ICCPR និងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិដទៃទៀតអាចបានធានា ដល់សិទ្ធិរស់រៀនមានជីវិត និងសិទ្ធិមនុស្សពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ជាយូរមកហើយនោះ

---

21 Antonio Cassese *ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ* (២០០៣) ទំព័រ ៨០ & ៩៤ ។

22 សំណើសុំ កថាខណ្ឌទី ១០ ។

23 សូមមើល គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស សម័យប្រជុំលើកទី ៥៨ ឯកសារ E/NC.4/2002/71 ចុះថ្ងៃទី៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០០២ កថាខណ្ឌទី ៦៥។

ចំនុចនេះមិនបានគម្រូថា ការផ្តន្ទាទោសផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌអាចធ្វើឡើងដោយយោងទៅលើមូលដ្ឋាននៃលិខិតុបករណ៍ សិទ្ធិមនុស្សបែបនោះទេ។

៤.២.៥ នៅក្នុងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិមិនមានការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំទេ

36. បន្ថែមលើនេះទៅទៀត សំណើសុំនោះសំអាងទៅលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិមួយដើម្បីបង្ហាញថា បទឧក្រិដ្ឋ នៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃកម្មវត្ថុយុត្តាធិការរបស់ អវតក[24]។ ពួកគេសំអាងទៅលើអនុសញ្ញាមួយ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ មានន័យថា រយៈពេលដ៏យូរក្រោយពីអង្គហេតុជាច្រើន ដែលធ្លាក់ទៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អវតក ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង។ ការអនុវត្តច្បាប់ *ប្រតិសកម្ម*មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតនោះឡើយ ហើយវាអាចឈានទៅដល់ការរំលោភគោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើសទេ បើគ្មានច្បាប់ចែង (nullum crimen sine lege)*។ លើសពីនេះទៅទៀត ប្រទេសកម្ពុជាមិនមែនជាភាគីនៃអនុសញ្ញានេះទេ ហើយអនុសញ្ញានេះសោតទៀត មិនទាន់ចូលជាធរមាននៅឡើយទេ[25]។

37. ប្រភពផ្សេងទៀតដែលសំណើសុំយោង ដើម្បីគាំទ្រដល់ទ្រឹស្តីរបស់ខ្លួនថា បទល្មើសជាក់លាក់នេះស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អវតក គឺអនុសញ្ញាអន្តរអាមេរិកកាំងស្តីពីការបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំ និងករណី *Velasquez Rodriguez* ពីតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរអាមេរិកកាំង[26]។ ក្រៅពីការដែលថា ចំនុចនេះមិនបង្ហាញថាមានវិធាននៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលផ្តន្ទាទោសការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំនោះ ឯកសារទាំងនេះចុះកាលបរិច្ឆេទក្រោយឆ្នាំ ១៩៧៩ ហេតុដូច្នេះមិនគាំទ្រដល់ទឡ្ហីករណ៍ដែលថា ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មមួយនៅក្នុងអំឡុងយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អវតក។ អត្ថបទសរសេរដោយ Bakker[27] ពន្យល់ថាការរកឃើញនៃបទដ្ឋានទំនៀមទម្លាប់ស្តីពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ដោយចៅក្រមមួយចំនួននៅក្នុងតុលាការកំពូល

---

[24] សូមមើល សំណើសុំ, លេខត្រង់អក្សរយោងចុងទំព័រទី ១២ ដែលសំអាងទៅលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដើម្បីការការពារមនុស្សគ្រប់រូបពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ដែលបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី២០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៦។ ឯកសារ A/61/488 ។

[25] សូមមើល "អនុសញ្ញាអន្តរជាតិដើម្បីការការពារមនុស្សគ្រប់រូបពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ" មកត្រឹមថ្ងៃទី៨ កក្កដា ២០០៨។ URLaddress:http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-16&chapter=4&lang=en.

[26] សំណើសុំ, កថាខណ្ឌ ៥, លេខត្រង់អក្សរយោងចុងទំព័រទី ១០ ។

[27] សំណើសុំ, លេខត្រង់អក្សរយោងចុងទំព័រទី ១០ ។

អាហ្សង់ទីន មិនមែនជាការផ្ទុះបញ្ចាំងឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់នៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ គឺមានតែបទដ្ឋានដាច់ខាត (*jus cogens*) ប៉ុណ្ណោះ[28]។

V. ទឡ្ហីករណ៍ III-ចេតនាចំពោះការមានលក្ខណៈសម្បត្តិឡើងវិញៈ មិនមាន "អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត"

38. ជាចុងក្រោយ សំណើសុំនោះលើកឡើងថា "ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ" គួរស្ថិតនៅក្រោមប្រភេទនៃ "អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត"។ ជាថ្មីម្តងទៀត ការទំទាស់តវ៉ាដែលបានលើកឡើងខាងលើ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ អនុវត្តដូចគ្នានៅទីនេះ÷ ការបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក, មិនមែនជាបទល្មើសនៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅពេលវេលាដែលពាក់ព័ន្ធនោះ, មិនមែនជាផ្នែកមួយនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ និងមិនបានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាមួយដែលអាចអនុវត្តមកលើដំណើរការនីតិវិធីទាំងនេះបានទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) បានសម្រេចថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការជម្លៀសមនុស្សដោយបង្ខំ អាចស្ថិតនៅក្រោមប្រភេទនៃអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត ដោយសារវាត្រូវបានចាត់ទុកជាបទល្មើស នៅពេលការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ។ ហេតុដូច្នេះ វាមិនបានរំលោភគោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង (nullum crimen sine lege)* នោះទេ[29]។

---

[28] C.A.E. Bakker, ករណី *Simon* ។ A Full Stop ចំពោះការលើកលែងទោសនៅក្នុងប្រទេសអាហ្សង់ទីន, JICJ 3 (2005), ទំព័រ ១១១០ ការយល់ឃើញរបស់ចៅក្រមមិនមែនជាច្បាប់នោះទេ ពីព្រោះវាឆ្លុះបញ្ចាំងពីយោបល់ផ្ទាល់ខ្លួន គឺមិនមែនជាទស្សនៈរបស់តុលាការនោះទេ សូមមើល ទំព័រ ១១០៧។ សូម្បីតែអ្នកនិពន្ធខ្លួនឯងផ្ទាល់ក៏មានការខ្វែងយោបល់គ្នាពីអត្ថិភាពនៃបទដ្ឋាន ដាច់ខាតក្នុងការផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្ម*ទាំងអស់*ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដើម្បីបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដោយសារតែកង្វះការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ។ សូមមើលទំព័រ ១១៤ និង ១១១៦។ នៅក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងការលើកឡើងជាហេតុផលរបស់ចៅក្រម Maqueda ដែលត្រូវបានដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីយកមកសំអាងនោះ Bakker លើកឡើងថា "វាពិតជា ជំទាស់ច្រើនជាមួយវិធីសាស្ត្របូរាណ ទៅនឹងច្បាប់អន្តរជាតិ" សូមមើលទំព័រ ១១៤ ផងដែរ។ Bakker លើកឡើងថា សម្រាប់តុលាការប្រទេសអាហ្សង់ទីន ការអនុវត្តរបស់រដ្ឋមិនមែនជាកត្តាបែបសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងការស្វែងរកបទដ្ឋានដាច់ខាតនោះទេ សូមមើលទំព័រ ១១១៦ ។ Bakker ខ្លួនឯងបញ្ជាក់ថា អត្ថិភាពនៃការយល់ឃើញរបស់ចៅក្រម និងការអនុវត្តរបស់រដ្ឋក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៨ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ អាចជជែកតវ៉ាបាន។ សូមមើលទំព័រ ១១១៦ - ១១១៧។ ភាគច្រើនបទដ្ឋាននៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិចំពោះវិសាលភាពនេះ អាចត្រូវបានគេយកវិនិច្ឆ័យបាន។

[29] សូមមើល *រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Stakic* សាលដីកាលើសំណុំរឿងលេខ IT-97-24-A, ចុះថ្ងៃទី២២ មីនា ២០០៦ កថាខណ្ឌ ៣១៧ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍បានសម្រេចថា "អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍កត់សម្គាល់ឃើញថា មាត្រា ២(ឆ)

ផ្ទុយទៅវិញ គេអាចសន្និដ្ឋានថា ប្រសិនបើអំពើជាក់លាក់មួយមិនត្រូវបានចាត់ទុកជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៅពេលវេលាពាក់ព័ន្ធនោះទេ វាអាចមិនស្ថិតនៅក្រោមប្រភេទនៃអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀតនោះដែរ។

39. នៅក្នុងរឿងក្តីប្រឆាំងនឹង Zoran Kupreskic[30] សាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY រកឃើញថា ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំអាចស្ថិតនៅក្រោមប្រភេទនៃអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងថា "ព្រំដែននៃការបកស្រាយអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត" អាចត្រូវបានកំណត់ជំនួសនៅក្នុងបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស"។ សាលាដំបូងនោះលើកឡើងថា:

> ដោយការសំអាងទៅលើបទប្បញ្ញត្តិផ្សេងៗនៃអត្ថបទទាំងនេះ គេអាចកំណត់សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានមួយចំនួនដែលជាប់ទាក់ទិននឹងមនុស្សជាតិ។ ការរំលោភសិទ្ធិប្រភេទនេះ អាចនាំឲ្យកើតបានជាបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវផ្អែកទៅលើកាលៈទេសៈពាក់ព័ន្ធ[31] ។

នៅក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ការបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំ អាចស្ថិតនៅក្រោមប្រភេទសេសសល់នៃអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀត អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY សំអាងទៅលើសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ ៤៧/១៣៣ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៩២ និង អនុសញ្ញាអន្តរអាមេរិកកាំង ចុះថ្ងៃទី៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលអត្ថបទទាំងពីរនេះចុះកាលបរិច្ឆេទក្រោយយុត្តាធិការពេលវេលារបស់តុលាការនេះ។ ហេតុដូច្នេះ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃការ

នៃលក្ខន្តិកៈ មាត្រា ៤៩ និងមាត្រា ១៤៧ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV មាត្រា ៨៥(៤)(ក) នៃពិធីសារបន្ថែម I និងមាត្រា ១៨ នៃសេចក្តីព្រាងក្រម ILC ឆ្នាំ ១៩៩៦ ផ្តន្ទាទោសការជម្លៀសមនុស្សដោយបង្ខំ។ ហេតុដូច្នេះ សញ្ញាណនៃការជម្លៀសមនុស្សដោយបង្ខំត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់ថា អំពើដែលត្រូវបានដាក់ឲ្យព្រហ្មទណ្ឌនៅពេលវេលាពាក់ព័ន្ធទៅនឹងរឿងក្តីនេះ ដែលក្នុងករណីវាមិនរំលោភគោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង (nullum crimen sine lege)*។

[30] រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង *Zoran Kupreskic,* សាលក្រម ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០០ , សំណុំរឿងលេខ IT-95-16-T, កថាខណ្ឌទី ៥៦៦។

[31] រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង *Zoran Kupreskic,* សាលក្រម ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០០, សំណុំរឿងលេខ IT-95-16-T, កថាខណ្ឌទី ៥៦៦។

យល់ដឹងជាមុន[32]មិនត្រូវបានបំពេញនោះទេ ហើយអាចរំលោភគោលការណ៍ជាក់លាក់ *(lex certa principle)* ដោយការផ្តន្ទាទោសជនត្រូវចោទពីបទឧក្រិដ្ឋនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ[33]។

40. ក្នុងករណីណាក៏ដោយ ការពិតដែលថា ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក នៅក្នុងទម្រង់កែប្រែរបស់វាត្រូវបានព្រាងឡើង*ក្រោយ*លក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម ហើយប្រភេទនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំមិនត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនោះ ត្រូវការបកស្រាយថា ជាការដកចេញដោយចេតនា។ ជាពិសេស ដោយសារកិច្ចព្រមព្រៀងបច្ចុប្បន្ននេះយោងទៅលើលក្ខន្តិកៈរ៉ូម ហើយច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក ដែលបានតាក់តែងឡើងក្រោយពេលនោះ មិនបានដាក់បញ្ចូលបទល្មើសនេះ នោះគួរប្រកាន់យកគោលការណ៍ច្បាប់នេះ។ បទប្បញ្ញត្តិក្រោយដែលដកចេញ ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំត្រូវតែបានបកស្រាយថាជាការលុបចោលដោយចេតនា ដែលមិនគួរត្រូវបានពង្វាងតាមរយៈការដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងប្រភេទសេសសល់នៃអំពើ អមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀតនោះទេ។ គោលការណ៍ *expressio unis est exclusio alterius* ចែងថា ការដកចេញជាក់ស្តែងនូវប្រភេទទាំងឡាយ នៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក អាចត្រូវបានគេ បកស្រាយថា ជាការដកចេញពិតៗនូវប្រភេទនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ។ ការបកស្រាយនេះពង្រឹងបន្ថែម ទៀតតាមរយៈគោលការណ៍នៃវិមតិសង្ស័យ *(the principle of in dubio pro reo)* ដែលលើកឡើងថា ការបកស្រាយដែលជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ ត្រូវតែយកមកប្រើប្រាស់[34]។

---

[32] ប្រភពដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសំអាងនៅក្នុងអក្សរត្រង់លេខយោងទី២៥ នៃសំណើសុំរបស់ខ្លួន មិនផ្ទុះបញ្ចាំងពីឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំនោះទេ។

[33] ក្នុងន័យនេះ ឧក្រិដ្ឋនៃការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចដែលបានសម្រេចនៅចំពោះមុខតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសៀរ៉ាលេអូននោះ គឺខុសគ្នាពីឧក្រិដ្ឋកម្មបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ធាតុផ្សំមួយចំនួននៃឧក្រិដ្ឋនៃការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ ដូចជា បទរំលោភសេពសន្ថវៈ ទាសករផ្លូវភេទ និងពលកម្មដោយបង្ខំ អាចបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដាច់ដោយឡែកពីគ្នា។ បើដូច្នេះ សេចក្តីសម្រេចនោះមិនបានរំលោភគោលការណ៍ជាក់លាក់ (*the principle of lex certa*) នោះទេ។ សូមមើល M. Frulli, "ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិជឿនលឿនៈ តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសៀរ៉ាលេអូន ទទួលស្គាល់អាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំថាជា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ [ថ្មី] មួយ", J.I.C.J. (2008), ទំព័រ ១០៤០។

[34] សូមមើល K. Khan និង R. Dixon, *តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ Archbol* (២០០៥), ទំព័រ ១៦៥ ។ ជាឧទាហរណ៍ គោលការណ៍នេះត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងរឿងក្តីរវាង រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង *Akayesu,* សាលក្រម ចុះថ្ងៃទី២ វិច្ឆិកា ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ៣១៩ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ICTR សម្រេចថា "ដោយសារតែគោលការណ៍ច្បាប់ទូទៅចែងថា នៅក្នុងបញ្ហាព្រហ្មទណ្ឌ ការបកស្រាយដែលជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ ត្រូវតែយកមកប្រើប្រាស់" ។

41. ដូច្នេះ ឧក្រិដ្ឋកម្មបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ មិនអាចបញ្ចូលទៅក្នុងប្រភេទសេសសល់នៃអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀតបានទេ។

VI. ទឡ្ហីករណ៍ IV-ស្ថានភាពនៃបទល្មើស គឺមិនពាក់ព័ន្ធនោះទេ

42. បន្ទាប់មក សំណើសុំនោះជំទាស់តវ៉ាយ៉ាងទូលំទូលាយថា បទល្មើសបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំបានឈានដល់បទដ្ឋានដែលត្រូវអនុវត្ត *(jus cogens)* ដែលនាំឱ្យមានការស៊ើបសួរបទល្មើសទាំងនេះ និងផ្តន្ទាទោសនៅចំពោះមុខ អវតក ។

43. មេធាវីការពារសូមសន្និដ្ឋានថា ការកំណត់ឈ្មោះបទល្មើសនេះ គឺមិនទាក់ទងនោះទេ។ ដូចដែលបានជជែកតវ៉ាខាងលើ បទល្មើសនេះស្ថិតនៅក្រៅយុត្តាធិការរបស់ អវតក។ ហេតុដូច្នេះ វាមិនអាចយកមកចោទប្រកាន់បានទេ។ បទល្មើសនេះមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ នៅក្នុងអំឡុងពេលយុត្តាធិការពេលវេលារបស់តុលាការនេះ តែវាជាផ្នែកមួយនៃបទដ្ឋានតែត្រូវតែអនុវត្ត *(jus cogens)* ប៉ុណ្ណោះ[35]។

VII. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

44. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានសិទ្ធិអំណាចស្នើសុំឱ្យមានការបន្ថែមបទល្មើសមួយថ្មី ទៅលើបទល្មើស ដែលជនត្រូវចោទកំពុងរងការចោទប្រកាន់នោះទេ។ ក្រៅពីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានសិទ្ធិអំណាចធ្វើបែបនេះបាននោះ អវតក ក៏មិនមានយុត្តាធិការជំនុំជម្រះលើជនត្រូវចោទចំពោះបទល្មើសបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំបានដែរ។ បទល្មើសនេះមិនស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់បង្កើត អវតក ដែលកំណត់ព្រំដែនយុត្តាធិការរបស់ អវតក នោះទេ ហើយវាក៏មិនបានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ នៅពេលវេលាពាក់ព័ន្ធនោះដែរ។ បទល្មើសនេះសោតទៀតមិនបានបង្កើតជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់អន្តរជាតិ ហើយ ជាចុងក្រោយបទល្មើសបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ មិនត្រូវបានចែងនៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិមួយ ដែលមានការអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅចំពោះមុខ អវតក ។

---

[35] សំណើសុំនោះក៏មិនបានជំទាស់ថា បទល្មើសនេះជាផ្នែកមួយនៃបទដ្ឋានដាច់ខាត *(jus cogens)* នៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ - ១៩៧៩ នោះទេ ហើយសំណើនេះមិនបានបញ្ជាក់អំឡុងពេលវេលាឱ្យបានច្បាស់លាស់នោះដែរ។ សូមមើលសំណើសុំកថាខណ្ឌទី ៦។

45. សម្រាប់ហេតុផលទាំងអស់នេះ អវតក មិនមានយុត្តាធិការផ្តន្ទាទោសជនត្រូវចោទទាំងអស់ទៅលើបទល្មើសបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំនោះទេ។ ការធ្វើបែបនេះអាចរំលោភទៅលើគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិដែលកំណត់ថា គ្មានបទល្មើសទេ បើគ្មានច្បាប់ចែង ។ ការប៉ុនប៉ងកែប្រែអង្គហេតុទាំងនេះឡើងវិញ អាចនាំឱ្យមានការរំលោភគោលការណ៍នេះ។

46. ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនបានលើកឡើងថា បទល្មើសបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អវតក នោះទេ។ ជាលទ្ធផល សំណើសុំឱ្យ"បំពេញកិច្ចស៊ើបសួរមួយឱ្យបានពេញលេញពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអត្ថិភាពនៃបទល្មើសបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំនោះ"[36] ត្រូវតែបដិសេធចោល។

VII. សំណូមពរ

47. ចំពោះហេតុផលខាងលើ មេធាវីការពារក្តីសូមស្នើឱ្យបដិសេធសំណើសុំនោះទាំងស្រុងតែម្តង។

កាលបរិច្ឆេទ	ឈ្មោះ	ទីកន្លែង	ហត្ថលេខា
សហមេធាវីរបស់អ្នកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ			
២៤ កក្កដា ២00៩	លោក ផាត់ ពៅស៊ាង កញ្ញា Diana ELLIS, QC	រាជធានីភ្នំពេញ	
សហមេធាវីរបស់លោក នួន ជា			
២៤ កក្កដា ២00៩	លោក សុន អរុណ លោក Victor KOPPE លោក Michiel PESTMAN	រាជធានីភ្នំពេញ	

[36] សំណើសុំ កថាខណ្ឌទី ២៧។